

Sh.

2516

1

Fröta del

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppf. Carl Andersson

Marlösa

Ben. Bengt Friis

1930

f. 1852 i Marlösa

Sägner om jätten Finn

Sägner om jätten Finn

En man hade gjort upp med jätten Finn, att antingen skulle han ta reda på jätterns namn eller också skulle jätten få mannens hjärteblod. Mannen gick då dit, där trollen bodde, och hörde då hur jätteskinnan sa till sina barn: "Vänta om ti i morron kväll, då kommer Finn, Finn, liid me mannens hjärteblod. Di ska vi ha då ti kvällesmad." Mannen blev glad, när han hörde detta och han gick till kyrkans, där Finn höll på att sätta in den sista stenen, och han skrek

2516

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2

Lille jätten: "Fätten Fing, såt stenen
båthor sing!" Fätten blev då arg
och gick därifrån.

Skine
Franta led
Hartosa m

tröd. Hjularps skog

Skogsmannen i Hjularps skog

Två manningar låg

Skogsmannen
i Hjularps skog

och sov middag i Hjularps skog.
De lågo vid sidan om varandra. De ene
var lång och den andre var kort.

Skogsmannen kom fram och ditta på den
och började dra i benen på den korte,
för att de två manningarna skulle bli
lika långa. Men när skogsmannen
än drog i den korte, kunde han inte
få honom lika lång som den andre.
Då han såg, att det inte gick, sa han
för sig själv: "Jag tror jag får gå efter
en yxa och hugga av benen på den

2516

4

Länge." När skogsmannen väl hade
gått, var mammarna inte sena att ge
sig i väg hem.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppst. 1930

Skogsmuvan och Ola Persson.

En man, som hette

Skogsmuvan och Ola
Persson

Ola Persson, var en gång ute och gick i
Hjularps skog. Han fick då sällskap
med ett fruntimmer, som såg
väldigt bra ut. Men på vände hon sig
om, och då fick han se, att hon såg
ut som ett baktråg på ryggen.
Han sa då till henne: "Fag tror du är
en skogsmua." Då slog di till ett
skratt och försvann i skogen. Så
blev han av med henne.

x Hjularöd /

Phane
Kosta ldr.
Hartöör fru.

2516

Uppst. av Ernst Andersson,
1930.

6

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Odins jakt

Odins jakt

De gamle säga ofta
om att de hört "Noaks" hundar väs-
nas i luften om nätterna. Självt har
jag aldrig hört något.

Spökerierna vid "Greve Skalle".

I Hærlösa socken

fanns för en hög backe, som kallades
"Greve Skalle". Den är nu jämnad med
marken. Man berättade att varje jul-
afton lyftes kullen på fyra guldpre-
lare och kullen dansade under den.

Spökerierna vid
"Greve Skalle."

Trolldans

De gamle berättade,
att man grävt i kullen och då träffat
på en kista. Men så fort man
stött på den böjades den åt sjunka och
sjönk allt djupare och djupare ner,
så att man inte kunde få tag i den.

Kistan som sjönk

Man skall också ha sett krigare där.

Krigare

"Åsumspägen"

"Åsumspägen"

Åsumspägen kunde
bota orädda sjukdomar. Han såg inga utseende
ting ut. Han var liten och värdig,
och såg "feled" ut.

En gång kom länsmanen När länsmanen skulle
för att häkta honom. När Åsumspägen häkta honom.
satt sig upp i vagnen och de skulle
köra därifrån, ville hästarna inte
gå ut stället. Till slut var länsmanen
tvungen att låta Åsumspägen gå ut
vagnen. "Nu kan du köra", sa Åsum-
spägen då och snart satt hästarna
av i sken.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Jeppa Boss"

"Jeppa Boss" i Hammar-

"Jeppa Boss"i Hammarlunda

lunda kunde lite mer än andra, bl. a. kunde han bota kreaturen, när de "pijsa blo".

Bota kreatur

En gång när han varit hos en bonde och botat hans kreatur, begärde han fem kronor för besväret. Bonden tyckte att detta var för mycket och ville betala en mindre summa. Han sa, att om inte Jeppa var nöjd härmed, skulle han lägga hunden på honom. Detta gjorde han också. Men hunden gjorde inte Jeppa något för när utan tog i stället och följde med honom till Hammarlunda. Bonden

2516

10

måste så bekväma sig att gå till Hammar.
hundra och hämta hundan och betala fjörda
och fem kronorna.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Träffan".

"Träffan" i Gummarp

"Träffan" som
bodde i Gummarp (Härtores socken) i "Träffa-
huset" (nu kallat Mossakhus), så man
kunde trolla. Folk var rädda för
henne.

("Träffans" son, Johan Epiksson,
kallas "Träffen", lever ännu men bekvar
förståndets fulla bruk. Han vistas på
Slops torps fattiggård (Hammar-
lunda socken))

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Andreas i Harlösa.

Andreas i Harlösa.

En man i Harlösa,
som hette Andreas, sade ha en svart-
konstbok. Han hade gett sig fan i
väld. En svart hund med eld i
munnan brukade följa honom. Fan
hjälpte honom att själa.

Svartkonstbok

Förbindelse med djävulen

Mina föräldrar berättade, att en kväll
knackade det på hans fönsterruta. Han
gick ut, men kom inte in igen den
kvällen. Det dröjde länge innan han
kom hem igen. Folk trodde, att det
var den onde, som kallat på honom,
och att han uppehållit sig hos denne.

PA.

Köpt. Ernst Andersson 2516

13

Friths led

bes. Bengt Jansson

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hartösa socken

J. 1852

1930

Svartkonstböcker.

Svartkonstböcker.

Svartkonstböcker kunde

man bara få från Köpenhamn. De voro
tryckta med röda bokstäver. Måsten
Oredsson, Levans far, som bodde i
Fiskarhuset vid Viken (Hartösa socken)
skulle ha haft en sådan svartkonst-
bok.

Pigan som läste i sin husmors svartkonstbok.

Det var en kvinna, som hade en svartkonstbok. På en dag, när hon var i kyrkan, passade pigan på att läsa i boken. Rätt vad det var, blev stugan full av "peblingar", som ville ha någonting att göra. Men kvinnan, som satt i kyrkan, förnam att det var något gale där hemma och hon sprang hem och räddade pigan. Hon slog nämligen ut en skäppa med ärtor på golvet, så att "peblingarna" hade något att göra, innan hon hann att läsa den ner igen.

Pigan som läste i sin
husmors svartkonstbok.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Medel att väcka kärlek hos en flicka.

Om en pojke tog blodet av en flädermus och droppade i en näsduk vilken sen slog en flicka på munnen med näsduken, t. ex. när han dansade med henne, blev hon kär i honom.

— I en flädermus finns bara tre droppar blod.

Medel att väcka kärlek
hos en flicka.

Skåne
Frosta
Härstén
1878/1930

2516

16

Per Fredriksson
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
Folld 1852; Härstén.

Frimurare.

Frimurare

En som var nyfiken
att se hur det gick till när frimurarna
hadde möte, hade borrat hål i taket
till det rum, där frimurarna höll
till. Men innan mötet började
hörde han någon av frimurarna säga:
"Här är ett öga för nyckel", och sen
rågade han inte ^{se} ner genom hålet
mer.

En man var fri-
murare. Hans kvinna tyckte inte
om detta, utan hon gick till den
högte bland frimurarna och bad,

att mannen skulle bli fri. Han
beviljade detta, men desförinnan
tog han fram en bild av mannen
och stack en nål genom denna.
När kvinnan kom hem låg mannen
och var död.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Maran.

Shina föräldrar berättar
att en man en gång blev gift med en
mara. Det gick till så. En mara
kom in genom nyckelhålet i det rum, där
mannen var. Han hörde det och för upp
och satte nyckeln i låset, så att hon ej
kunde komma ut igen. Sen omvand-
lades hon till människas och eftersom hon
såg bra ut, gifte han sig med henne.
När de varit gifta en tid gick han här
och tog nyckeln ur låset och sa: "Vet
du var du har kommit ifrån? Jo, här
har du kommit ifrån." "Kling, kling"

Maran.

Han som gifte sig med maran
Som kom genom nyckelhålet

sa' hon att på var hon försvarmen.
Så blev han av med henne.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om en kvinna sa' till en som Hur en kvinna blev mara.
var varult; "Fog tror du är en varult,"
så kunde han säga till henne: "Tack
ska' du ha. Nu kan du vara mara
lika länge, som jag varit varult." Så
blev den kvinnan en mara.

Varulven

Fag säger en gång en
varulv vid Orup (Frorta härads). Den
säg ut som en svart hund och hade ma-
benet i "våred" som "pompa".

Minna föräldrar tala om att när
någon häst falla på Harlösa fälad och
någon av pigorna var med barn, tog hon
och stälde upp fölahammen och sprang
igenom den för att få lättare barnsäng.
Barnet, som hon födde, blev då en
varulv, om det var en pig, och en
orrare, om det var en lös.

Varulven

Utseende

Hur en man blev varulv

Skatten i Skarhult.

I källaren på Skarhults slott säges stå en kista med en stor skatt. En höna ligger på kistan och vakter skatten. En gång försökte man dra upp kistan med hjälp av två oxar. Men det var omöjligt att få upp kistan.

Hadde man använt två tvillingoxar, hade man nog lyckats. För tvillingoxar är starkare än andra.

Skatten i Skarhult

Var skatter firmas.

Var skatter finnas

der gästarna visade
sig, lodde man, att skatter var vedgrön.
da.

Hammarlunda kyrka.

Hammarlunda kyrka

Hammarlunda kyrka Stätt sen synda-floden
(Frosta härad) ska ha stått sin synda-
floden. För kunde man på tornet
se en pand efter rattnet, som skulle
ha räckt dit upp.

Hadde man ont i ryggen. Botar sjukdomar
skulle man gå till Hammarlunda
kyrka och "Lutta" (lyfta) på den, dvs.
gnida ryggen mot kyrkornuren, liksom
om man ville lyfta kyrkan.

Särskilt midsommars-
afton var det många, som gick till
Hammarlunda kyrka för att få

bat för sina sjukdommar. Man skulle
på ett särskilt sätt gå runt kyrkan,
jag tror det var 3 gånger rätt, 3
gångar ^{"avred"} och 3 gånger rätt igen, alltså
sammanslagt 9 gånger. Under
tiden fick man inte säga ordet.
Detta skulle göras midsommarafton
strax efter det solen gått ner.

Ernst Andersson

1930

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Harlösa kyrka

Kyrkan i Harlösa säges för ha haft klockstapel. Den stod på kyrkogården söder om kyrkan. Tongången var då på södra sidan liksom i Hammarhunda kyrka.

Harlösa kyrka.

Kyrkans forna utseende.

Klockan i Harlösa kyrka berättas vara gjuten av en klockgjutare i Köpenhamn. Mästerallen hade tagit och lagt för mycket silver i klockmalmen, så att klockan höides ändå till Köpenhamn. När mestaren höide klockan ringa för han till Skåne.

Sägner om Harlösa klocka.

På "Blihöjsbacken" (belägen i Hammarhunda (Harlösa m.))
backen; en hög, trädbevuxen backe, över vilken landsvägen från Hammarby till Harlösa går;

den ligger strax öster om Hummelbergs sta-
tion) träffade han gesällen och stack de
ihjäl honom för att han tagit silvret.
På baken skall finnas en stor rest där
minne av denna händelse.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En sagesman från Hammarlunda berättar
samma händelse, dock med den ändringen, att gesäl-
len skulle ha dödat vid Glästorp i Hammarlunda
socken. En sagesman från Ö. Säidslänge i Holmby
socken förtydligar mordet där denna plats.
Eut. en annan uppgift åter skulle det vara fråga
om Holmby kyrkas Kloka.

Collectio Rönbeckiana I. XIII: 2, sid. 249

berättar om händelsen följande:
Holmbyij hijij. Här widh finnes.

2) Ett väskt sammankastad berättas att en
Höns Adersgren, Glästorp / Bl. Beeplund (bor i S. Sandby)

klökestöps-åhr skohle ther hafva mördats
sin gesel, af orsack att gesellen sigh ~~liu~~
sil stor beröm utli sin Mestares Absens hafver
fulfärdighatt Ibarlösa klöka.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppgiften är meddelad i 1691 av kyrkoher-
den i Gärdstänge och Holuby församlingar Christian
Eppholth.

(Uppdecknings ämn.)

Fr även upptäckning eft. mickens Lindhorst, Plat-
holmen, Karlösa:n, som i likhet med Eppholth
förlägger platsen för mordet till Holuby.

Skåne
Frosta
Harlösa
1920

LIVRS UNIVERSITETS
FOTOMMINNESARKIV

9516

App. nr 5007
Ber. av Bengt Jönsson
Född 1852 i Harlösa

28

Stenen som kastats mot Harlösa kyrka
fätten på Romels-
klint har slungat en sten i pits
"häsebåm" mot Harlösa kyrka.
Sten är bortsprängd nu. Den låg
där präst-arrondatorns böningslänga
nu ligger.

Stenen som kastades
mot Harlösa kyrka.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Slaget vid Kvinneröd.

Vid bron vid Kvinne-
öd är tre stenar resta på en äng. Där har
en gång stått ett slag och de stå där minne
av detta. Det var väl på den tiden, då
svenskar och danskar slogs med varandra,
på Karl IX:s tid.

En gång stod den eva
hären på norna sidan av änn och visste inte,
hur den skulle kunna komma över. Man
fick då byn på en kvinna på andra sidan en
och henne frågade man hur man skulle
kunna komma över änn. Hon
visade då på vadstämme och här lå-

Slaget vid Kvinneröd

Stenarna på ängen.

Hur Kvinneröd fick sitt namn

gade hären över. ²⁵¹⁶ Platsen fick sen nam-

net Skinnervad.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagan om prägen, som var starkare än trollet.

Sagan om prägen, som var starkare än trollet.

Det var en präst, som gick med
 sig ett troll. Trollet skulle en dag
 ha himmelsk stort stä och prägen
 skulle hjälpa sig i asa himmel.
 Trollet sa: "Nu kan du bära i den
 lille ännen" Då svar prägen: "Nej,
 ja min hälla i den store ännen". Så
 fick han, som han ville, i fick
 bära i den store ännen, i di va ju
 täppen i trädet. — Så asa di himm
 trädet. I när di kom fram, va
 trollets trätt, för di hade ju färd
 bäred trädet ensammen. Så fick

Aa 1052

trollet respekt för prägen, för han
hade ju bäred i den största ämnen.

När di så hade kommed ^{Aa 1088}
himn, skulle di ing å ha kvälles-
mad. å så skulle di tärta om,
vinn som komme eda onest gröd.

Men prägen hade en pose bonger
udango västen å där stappa han
den meste gröden. Så komme han
eda mer gröd än trollet, å trollet
luckte då han va piktigt docti.

Sin di då va mätta, gick
trollet ud å viste prägen omkering i
backen. Så fick prägen se, där
hängde en varja. å när trollet
hade lagt si å såa så kvingan
va gån ud, so prägen varjan å

hogg hoeded i trolled. När så
trollkåringen kom in, ble hon
pådörr, för prägen hade ju vist
horr stark i docti hon va.
Å så va hon frongen i ji prägen
så med goll, han ville ha.

Låna ben av böt för att få bot i sjukdom

Låna ben av död för att
bot i sjukdom.

Under den tid jag varit
ringare i Hartösa, har, efter vad jag vet, det
endast hänt en gång, att någon kommit
och lånat ben på kyrkogården. Det hände
för ungefär fyrtio år sedan och den som
gjorde det hade först sökt Farmapäger
(Ärmpäger), utan att få hjälp.
Benet lånades på en viss tid.

Begravning

För ungefär femton år sedan begravdes i Hartslösa en man, vars kvinna slog kokkettens vatten efter liket, när det hade blivit ut ur huset.

Sen tog hon också och slängde linfrö ner i graven. Hon slängde ut så mycket linfrö, att där sen kom att växa lin på graven.

För var det många som slängde linfrö efter liket. Man trodde, att den döde då inte kunde gå igen, för han var förmagen att räkna linfröna, och då gick han vilse.

Begravning.

kasta vatten efter liket

kasta linfrö efter liket.

Vårarbetet.

Vårarbetet

När jag tjänte i Humme- Se hästarna av julakakan
berg (Hammarlunda socken), var där en
bonde, som gav hästarna av julakakan,
innan man började våra. Dessutom sätta täljeknivar i åkerhönen
satte han täljeknivar i vart hörn av
den åker, som skulle säas.

"Tå haren"

"Tå haren"

När man högg det
sista av ett sädstycke, brukade man
säga att man skulle "tå haren".

Sista kärvenSista kärven

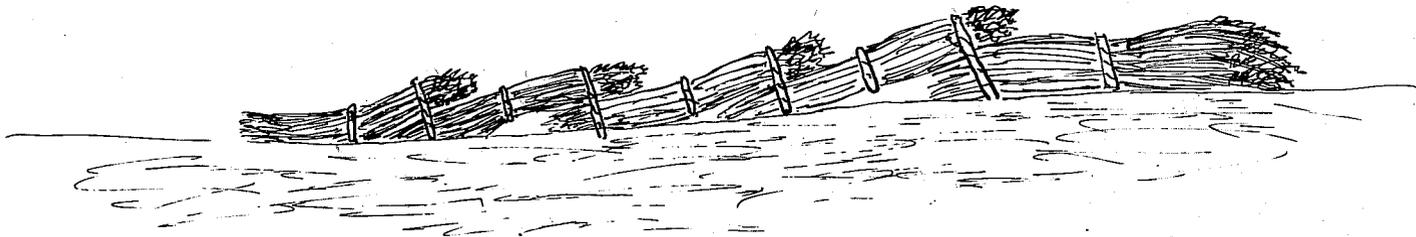
Sista kärven, som
bands, kallades "soen". Ofta lades
stenar i den, för att den skulle bli
särskilt tung. I "soen" var lika mycket
säd som i tre-fyra vanliga "neger"
I en "soen" bands fyra-fem vanliga negar,
som kallades grisarna. Det hela kalla-
des "soen med grisarna" (se fig.) och
kullades ihop, så att "soen" kom att ligga
yttrast. "Soen" låg överst på sista lässet.
När man sen lassade av lässet och stak upp
"soen", följde grisarna med, så att man
fick ett farligt göre.

"SOEN" MED "GRISARNA"

SKÅNE

FRÖSTA H: D.

HARLÖSA S: N.

Eriest Andersson
1929

Gödsling Annandag Jul.

Natten före Annandag jul gick
drängarna ut gödslade i naboärdarna.
Man tog ibland också ^{ut} slängde gödseln från
gödelsbögen in i stallet, där den lades
framför "mågedören".

Min far hade varit med om detta.

Gödsling Annandag Jul.

Häxor och blåkullafärder.

Häxor och blåkullafärder

För i världens krossade Skydd mot häxor

om en övriga skärtorsdag, för att häxorna
ej skulle kunna gå genom dem. "Gresta,
"raga" och "kåst" skulle ören görmas,
för att häxorna ej skulle kunna beqagna
dem.

Skärtorsdagsmatt prest de på sin blåkulla Hur man kunde se häxor
och kom igen långfredagsmorgon. På långfreda-
gen skulle alla, som varit i blåkulla, gå i
kyrkan. Då hade de smörbyttor på huvudet Men
det kunde inte alla se. Men tog man nio
korn på, som gått igenom både kvarn och
bakning utan att krossas så hade

dena kom i minnen, när man gick i
kyrkan, kunde man se läsa med snö-
lyttor på huvudet.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVMidsommardagg.Midsommardagg.

Midsommardaggen

skall ha en alldeles färskild underbar
verkan. Om någon som är sjuk, vältrar
sig i "duggen" midsommardags
morgon, innan solen stod upp,
skulle han bli frisk.

2516

44

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julaflugor

Julaflugor

Man ska' inte döda
alla flugor till jul, utan låta två "ju-
laflugor" vara kvar. Dessa bringa tur.

Folkminnen upptecknade efter Bengt Jönsson, Hartösa.
Innehållsförteckning.

Läggen om fätten Finn	1.
Skogsmanen i Hjularps skog	3.
Skogsmanen och Ola Persson	5.
Odins jakt.	6.
Spökerierna vid "Grove" Skalle	7.
Ämnespägen	8.
"Jeppa Ross" i Hammarlundva	9.
"Träffan" i Gummarp	11.
Andreas i Hartösa	12.
Svartkonstböcker	13.
Pigan som läste i sin husmors svartkonstbok	14.
Medel att väcka kärlek hos en flicka	15.
Frimurare	16.
Maran	18.
Varulven	20.

Skatten i Skarhult	21.
Var skatter finnas	22.
Hammarlunda kyrka	23.
Harlösa kyrka	25.
Stenen som kastats mot Harlösa kyrka	28.
Slaget vid Krimmevad	29.
Sagan om pigen, som var starkare än trollen	31.
Lina, ben för att få bot i sjukdom	34.
Begravning	35.
Vårarbetet	36.
"Tåharen"	37.
Sista käven	38.
Gödning Annandag jul	40.
Käror och blåkullafärder	41.
Midommardag	43.
Julaflyggor	44.